

Studiu asupra raportului dintre legate, rezerva succesorală și sezină Rezumat

Lucrarea de față își propune un studiu aprofundat asupra a trei instituții ce aparțin dreptului succesoral și anume legatul (cu toate formele lui), rezerva succesorală și sezina și a raportului existent între acestea.

Structurată pe cinci titluri, lucrarea prezintă o analiză distinctă a instituțiilor amintite, în planul de cercetare urmărind mai întâi surprinderea unor aspecte ce țin de istoricul instituțiilor, modul de reglementare și modul în care au fost justificate. Se urmărește apoi evoluția reglementărilor în materie, prezentarea reglementărilor în vigoare, dar și modalitatea în care aceste instituții s-au dorit a fi reglementate în Noul Cod civil din 2009.

De asemenea, sunt prezentate în mod comparat instituțiile respective cu cele prevăzute de Codul civil francez, așa cum a fost el modificat prin reformele ce au vizat dreptul succesoral din anii 2001 și 2006.

Primul titlu reprezintă o introducere în studiul asupra raportului dintre legate, rezerva succesorală și sezină.

Primul capitol prezintă considerații generale asupra raportului dintre devoluțiunea legală a moștenirii și cea testamentară. Astfel, sunt prezentate succesiunea legală a moștenirii și cea testamentară și modalitatea în care aceste două instituții au evoluat de-a lungul timpului, precum și modul în care s-au interconționat, în funcție de orânduirile și necesitățile sociale din diverse epoci ale vremii.

O importanță aparte s-a acordat studiului evoluției instituției succesiunilor în dreptul roman și în dreptul cutumiar. Concluzia care s-a desprins a fost că dreptul roman a evoluat de la recunoașterea unui drept de proprietate individuală excesiv, pentru a institui, mai apoi, dreptul familiei la rezervă, limitând astfel dreptul discreționar pe care îl avea testatorul de a dispune de întreaga lui avere după cum dorea. A luat naștere astfel *quarta legitima* sau partea din moștenire de $\frac{1}{4}$ de care se putea bucura familia testatorului.

În dreptul cutumiar evoluția a fost inversă, de la recunoașterea unui drept exorbitant al familiei, în interiorul căruia individul nu putea dispune după cum dorea de bunurile sale, care trebuiau să rămână în familie și să se transmită astfel generație după generație, pentru ca, mai apoi să se instituie o cotate disponibilă de $\frac{1}{5}$ din bunurile proprii, cotate în limita căreia individul putea dispune liber prin testament. În această epocă, rezerva familiei era

cunoscută sub denumirea de la *reserve des quatre-vingt-cinq*, iar cotitatea disponibilă în limita căreia se putea manifesta dreptul de dispoziție al testatorului era infim.

În dreptul modern, cele două instituții, rezerva cuvenită rudelor apropiate și soțului supraviețuitor pe de o parte, și cotitatea disponibilă în limita căreia testatorul putea dispune prin legate, pe de altă parte, s-au echilibrat, astfel că se respectă atât principiul solidarității familiale, cât și voința declarată sau prezumată a defunctului.

În continuare, am prezentat câteva noțiuni introductive privind relația dintre rezerva succesorală și sezină, surprinzând modalitatea în care a evoluat instituția juridică a sezinei din punct de vedere istoric, precum și fundamentul acestei instituții juridice. Am făcut referire, de asemenea, la faptul că, în dreptul nostru, sunt moștenitori sezinari descendenții și ascendenții defunctului. Dintre aceștia, doar descendenții defunctului și ascendenții privilegiați sunt moștenitori rezervatari.

Pe de altă parte, soțul supraviețuitor, care este moștenitor rezervatar, nu este moștenitor sezinar. În acest sens soluția preconizată de Noul Cod civil este de a acorda sezina descendenților, ascendenților privilegiați, soțului supraviețuitor iar, în lipsa acestora, colateralilor privilegiați.

Se observă astfel că Noul Cod civil stabilește o legătură între rezerva succesorală, pe de o parte, și sezină, pe de altă parte, recunoscând sezina persoanelor care sunt cele mai apropiate de *de cujus*.

În capitolul II din titlul I am prezentat logica relației dintre legate și testamente arătând, pe de o parte, faptul că legatele reprezintă cele mai importante dispoziții dintr-un testament, iar, pe de altă parte, testamentele pot să conțină și alt fel de dispoziții cum ar fi : exheredări, numirea de executor testamentar, un partaj de ascendent, recunoașterea unui testament anterior, iertarea de datorie, dispoziții privind funeraliile, etc.

Am arătat astfel că testamentul reprezintă un tipar juridic, o haină pe care trebuie să o îmbrace actele de ultimă voință cum sunt legatul sau execuția testamentară, iar în unitatea materială a înscrisului testamentului sunt cuprinse, din punct de vedere intelectual, o pluralitate de acte juridice deosebite, fiecare cu regimul său juridic propriu.

În acest capitol am prezentat, de asemenea, caracterele juridice ale testamentului cât și felurile de testamente prevăzute de lege, cu mențiunea că Noul Cod civil nu mai prevede forma testamentului mistic, formă de altfel destul de puțin întâlnită în practică.

În continuare, am acordat o atenție deosebită studiului legatului, ca instituție juridică de drept succesoral, prezentând modalitatea prin care se face desemnarea legatarului , precum și care sunt criteriile în funcție de care se

clasifică legatele. Am prezentat astfel, pe rând, legatul universal, legatul cu titlu universal, și legatul particular, precum și diferitele varietăți de legate cu titlu particular, insistând asupra fizionomiei juridice a legatului uzufructului, a legatului bunului altuia și a legatului lucrului indiviz.

În ceea ce privește legatul uzufructului, am prezentat controversa ivită în literatura de specialitate cu privire la calificarea legatului uzufructului ca fiind un legat universal, cu titlu universal sau cu titlu particular. Am argumentat opinia potrivit căreia, în dreptul actual, legatul uzufructului trebuie considerat un legat cu titlu particular dar am prezentat și concepția Noului Cod civil în această problemă, unde legatul uzufructului este considerat un legat cu titlu universal, concepție care se regăsește și în doctrina franceză.

În privința legatului lucrului altuia, am apreciat validitatea acestuia în funcție de situația în care testatorul știa sau nu știa că bunul este al său și am considerat că, dacă testatorul nu a știut, la momentul la care a făcut testamentul, că bunul nu este al său, legatul este valabil, iar cel însărcinat cu executarea legatului este obligat fie să predea bunul în natură, fie să ofere valoarea acestuia la momentul deschiderii succesiunii. Această soluție a fost îmbrățișată și de Noul Cod civil.

De asemenea, am analizat și problema legatului bunului indiviz, considerând că, dacă testatorul a dispus de bunul aflat în indiviziune în credința greșită că acesta îi aparține în totalitate, legatul va fi nul pentru partea care depășește cota testatorului.

În continuare, am analizat legatele afectate de modalități, prezentând fizionomii juridice distincte în funcție de termenul, condiția sau sarcina care afectează legatele.

Capitolul III din titlul al II-lea este rezervat studiului cauzelor de ineficacitate a legatelor, analizându-se pe rând nulitatea legatelor, revocarea legatelor, și dreptul de acrescământ.

În ceea ce privește revocarea legatelor, este analizată revocarea voluntară a legatului, sub cele două forme - directă și indirectă, reținând faptul că revocarea directă sau expresă poate fi făcută doar în formă scrisă, sub sancțiunea nulității absolute, pe când revocarea voluntară tacită se poate face în două feluri: întocmirea unui testament ulterior care conține dispoziții incompatibile sau contrare cu dispozițiile testamentului anterior, numai aceste dispoziții incompatibile sau contrare vor fi revocate, urmând ca dispozițiile din testamentul anterior, care nu au fost revocate, să fie executate în mod cumulativ cu dispozițiile noi.

Dacă revocarea legatului a avut loc prin înstrăinarea obiectului legat, considerăm că revocarea operează indiferent dacă înstrăinarea este lovită de nulitate relativă sau este nulă absolut și, în acest caz, nu își mai produce

efectele. În acest caz, ceea ce este important de reținut este intenția testatorului de a dispune în alt mod de bunul său decât prin legat. De la această regulă se admite o singură excepție și anume dacă înstrăinarea este anulată pentru incapacitate sau vicierea consimțământului testatorului. În acest caz, revocarea nu va opera deoarece, ca act juridic, revocarea presupune un consimțământ valabil exprimat, iar dacă voința de a înstrăina este viciată, rezultă că și voința de a revoca, fiind cuprinsă în voința de a înstrăina, este afectată de aceleași vicii.

Această excepție a fost prevăzută în Noul Cod civil, art. 1068 alin. 3, lit. a stipulând că ineficacitatea înstrăinării nu afectează revocarea decât dacă este determinată de incapacitatea sau vicierea voinței testatorului.

Art. 1068 alin. 3 lit. b din Noul Cod civil introduce o a doua excepție și anume, faptul că ineficacitatea înstrăinării nu va afecta revocarea legatului în cazul în care înstrăinarea reprezintă de fapt o donație în favoarea beneficiarului legatului și nu s-a făcut sub condiție sau cu sarcini substanțial diferite de acelea care afectează legatul.

Soluția ni se pare corectă, deoarece, în cazul în care testatorul a dispus de bunul care făcea obiectul unui legat, tot în favoarea persoanei legatarului, dar printr-o donație, acest lucru nu înseamnă schimbarea intenției testatorului de a gratifica persoana respectivă, ci, *per a contrario*, dorința testatorului ca persoana gratificată să se bucure de bunul care face obiectul legatului chiar în timpul vieții testatorului și nu după moartea acestuia, lucru care se poate realiza printr-o donație.

În continuare, am analizat revocarea în cazul în care ea are loc prin distrugerea voluntară a testamentului. Acest caz nu este prevăzut de lege printre cazurile de revocare tacită, ci este o creație a doctrinei și jurisprudenței.

Apreciem, **de lege ferenda**, că distrugerea voluntară a testamentului trebuie prevăzută în mod expres de lege ca o modalitate prin care se realizează revocarea voluntară a testamentului. Noul Cod civil prevede, în mod expres, în art. 1068, alin. 4, faptul că testatorul poate revoca testamentul olograf și prin distrugerea, ruperea sau ștergerea sa.

În continuare am analizat instituția retractării revocării voluntare a testamentului, care poate fi, la rândul ei, expresă sau tacită. În această materie, un interes aparte a fost acordat efectelor retractării revocării voluntare, problemă care a născut controverse în literatura de specialitate.

Considerăm că, ori de câte ori există dubii în ceea ce privește stabilirea voinței reale a testatorului ca prin retractarea revocării să se păstreze sau nu dispozițiile primului testament, acesta nu ar trebui pus în vigoare, iar ambele testamente ar trebui lipsite de efect, moștenirea urmând să se împartă

moștenitorilor legali care nu ar trebui deposedați decât prin voința neechivocă a testatorului. În acest sens, propunem, **de lege ferenda**, ca această soluție să primească și o consacrare legală, iar instanța de judecată să fie cea care apreciază, de la caz la caz, care a fost intenția testatorului atunci când a realizat retractarea revocării voluntare.

În ceea ce privește revocarea judecătorească a legatului, au fost reținute atât de Codul civil în vigoare cât și de Noul Cod civil, doar două cazuri în care poate avea loc revocarea judecătorească a legatului și anume : revocarea pentru neîndeplinirea sarcinilor și ingratitudinea legatarului. Am arătat pe larg în cuprinsul lucrării că se impune ca, **de lege ferenda**, să fie introdus printre cazurile de revocare judecătorească a legatului și cazul în care intervine surveniența de copil, mai ales dacă acest copil se naște după moartea testatorului și fără ca acesta să fi știut în timpul vieții, de faptul că este conceput.

Analizând revocarea judecătorească pentru neîndeplinirea sarcinii am reținut soluția potrivit căreia aceasta nu poate să opereze dacă neexecutarea se datorează cazului fortuit sau forței majore, cu excepția cazului în care eficacitatea legatului era condiționată de neexecutarea sarcinii. Soluția a fost reținută și de Noul Cod civil, care a schimbat și termenul de prescripție pentru acțiunea în revocarea judecătorească pentru neîndeplinirea sarcinii, de la 3 ani la 1 an.

Revocarea judecătorească a legatelor pentru ingratitudine poate fi pronunțată în cazul săvârșirii de către legatar a următoarelor fapte : atentat la viața testatorului, delikte, cruzimi sau injurii grave la adresa lui, injurie gravă făcută memoriei testatorului.

În continuare, am analizat fiecare dintre cazurile în care poate interveni caducitatea legatului, și anume : decesul legatarului, neîndeplinirea condiției suspensive sub care a fost făcut legatul, incapacitatea legatarului de a primi legatul, refuzul legatarului de a primi legatul și pierirea totală a bunului care formează obiectul legatului (cu care se asimilează înstrăinarea bunului fără voința testatorului și făcută în timpul vieții testatorului). Noul Cod civil mai adaugă un caz în care intervine caducitatea legatului, și anume nedemnitarea legatarului.

Trebuie să menționăm faptul că potrivit noului act legislativ, nedemnul este exclus nu numai de la moștenirea legală, ci și de la cea testamentară, caz în care legatul făcut succesibilului care este nedemn de a veni la moștenirea dispunătorului devine caduc. În privința consecinței ineficacității legatelor, regula în această materie este că de nulitatea, revocarea sau caducitatea legatelor vor profita persoanele însărcinate cu executarea legatului sau persoanele cu vocație succesorală din a căror parte urma să se execute legatul

și anume: moștenitorii legali, legatarii universali, legatarii cu titlu universal și chiar legatarii cu titlu particular dacă lor le fusese impusă de testator, sarcina de a executa legatul devenit inefficient. Această soluție a fost preluată și de Noul Cod civil.

De la această regulă există două excepții expres prevăzute de lege și anume substituția vulgară prin care dispunătorul desemnează o altă persoană care va primi legatul în cazul în care legatarul nu acceptă legatul sau nu-l poate primi și legatul conjunctiv, prin care testatorul lasă un legat cu titlu particular mai multor legatari în același timp, fără să indice partea fiecăruia, ci conferind fiecărui legatar vocație succesorală la totalitatea bunului legat.

În privința efectelor acrescământului, am împărțit fără rezerve opinia potrivit căreia dreptul de acrescământ operează în mod obligatoriu de drept și propunem, **de lege ferenda**, ca această soluție să fie consacrată și în legislația actuală.

În continuare am evidențiat limitele pe care legea le impune dreptului de a dispune prin legate, oprindu-ne pentru început la analiza opririi pactelor asupra unor moșteniri nedeschise (viitoare) și la substituțiile fideicomisare.

În privința pactelor asupra moștenirilor nedeschise (viitoare) am evidențiat diferențierea acestora față de dreptul sub condiție suspensivă și față de termenul suspensiv, precizând că, potrivit dreptului actual, aceste pacte sunt lovite de nulitate absolută.

De lege ferenda, am considerat că anumite pacte asupra moștenirilor viitoare ar putea fi valabile, ca de exemplu așa-numitele pacte familiale, făcute cu participarea persoanei despre a cărei moștenire este vorba.

O atenție aparte a fost acordată studiului substituțiilor fideicomisare, prezentându-se istoricul, fundamentul și caracteristicile acestei instituții juridice. În această privință am considerat că substituția fideicomisară încalcă principii generale de drept comun, nesocotind ordinea publică (politică, economică și socială). De aceea, nulitatea substituțiilor fideicomisare nu poate fi acoperită prin confirmarea, ratificarea sau executarea voluntară a legatului de către moștenitorii dispunătorului, aceștia putând cere restituirea bunurilor legate potrivit dreptului comun.

Noul Cod civil prezintă o modificare majoră în privința substituțiilor fideicomisare, în sensul că acestea produc efecte în cazul în care sunt permise de lege (art.993 din Noul Cod civil). În acest sens, Noul Cod civil preia soluția oferită de Codul civil francez, așa cum a fost el modificat prin reforma adusă în domeniul dreptului succesoral în 2006. Codul civil francez denumesc substituțiile fideicomisare ca fiind liberalități graduale, precizând ca și Noul Cod civil, faptul că o liberalitate poate fi grevată de o sarcină care constă în obligația instituitului, donatar sau legatar, de a conserva bunurile care

constituie obiectul liberalității și de a le transmite, la decesul său, substituitului desemnat de dispunător.

Nu împărțim soluția propusă de Noul Cod civil și considerăm, **de lege ferenda**, că substituțiile fideicomisare nu trebuie să fie permise, iar sancțiunea lor trebuie să fie nulitatea absolută, deoarece astfel se aduce o gravă atingere dreptului de a dispune liber de bunurile proprii și se ajunge la situația în care o persoană dispune și pentru succesiunea altei persoane (cea a instituitului).

Aceeași soluție se impune și în cazul legatului rămășiței prin care dispunătorul îl obligă pe gratificat să transmită la moartea sa ceea ce a mai rămas din bunurile primite, în favoarea altei persoane. Acest legat nu reprezintă o substituție fideicomisară, dar încalcă principiul potrivit căruia nimeni nu poate dispune pentru cazul morții altei persoane. În opinia noastră, legatul rămășiței va fi lovit de nulitate ori de câte ori testatorul îl va obliga pe instituit să nu dispună de bunurile legate prin acte cu titlu gratuit (prin testament sau donație) și cu atât mai mult prin acte cu titlu oneros și considerăm că, **de lege ferenda**, aceasta ar trebui să fie soluția adoptată de legislația viitoare.

Această soluție nu este îmbrățișată de Noul Cod civil, care adoptă în această materie regulile prevăzute de Codul civil francez, permițând legatul rămășiței și denumindu-l liberalitate reziduală.

Titlul III al prezentei lucrări este rezervat studiului rezervei succesoriale, unui scurt istoric și apoi caracterelor acestei instituții juridice.

În capitolul II din acest titlu sunt prezentate detaliat categoriile de moștenitori rezervatari și anume: descendenții, ascendenții privilegiați și soțul supraviețuitor.

Noul Cod civil preia modalitatea de stabilire a rezervei din Legea nr. 319/1944 privind dreptul la moștenire al soțului supraviețuitor și stabilește întinderea rezervei succesoriale a fiecărui moștenitor rezervatar ca fiind jumătate din cota succesorală care, în absența liberalităților sau dezmoștenirilor, i s-ar fi convenit ca moștenitor legal.

O atenție deosebită am arătat studiului categoriilor de descendenți nedemni și renunțatori, deoarece instituția nedemnității succesoriale și cea a renunțării la moștenire prezintă modificări în Noul Cod civil, astfel că atât renunțatorul cât și nedemnul pot fi reprezentați, așa că descendenții lor nu mai vin la moștenire în nume propriu ci prin reprezentare.

Noul Cod civil s-a inspirat din Codul civil francez și a mărit numărul de cazuri pentru care poate interveni nedemnitățile succesoriale, aceasta fiind la rândul ei de două feluri, de drept și judiciară (în Codul civil francez nedemnitățile poate fi de drept sau facultativă).

Considerăm că, **de lege ferenda**, și cazurile prevăzute de Proiectul Noului Cod civil român din 2004 ar trebui să-și găsească reglementarea în viitorul Cod civil.

În ceea ce privește quantumul rezervei descendenților, calculată după regulile Noului Cod civil, în toate exemplele analizate se observă că rezerva moștenitorilor rezervatari va fi mai mică față de cea calculată conform normelor în vigoare iar cotitatea disponibilă este mai mare. Putem trage deci concluzia că Noul Cod civil pune accent pe libertatea dreptului de a dispune prin legate de bunurile proprii, limitând întinderea rezervei în raport cu cotitatea disponibilă în limita căreia se pot face legate.

Proiectul Noului Cod civil din 2004 prevedea alte cote legale pentru soțul supraviețuitor, în încercarea de a favoriza situația acestuia în concurs cu moștenitorii din clasa a II-a, când primește jumătate de moștenire și în concurs cu colateralii privilegiați pe care îi înlătură de la moștenire.

În continuare am făcut câteva precizări și privitor la situația concubinajului între soți, arătând că această realitate juridică a primit deja reglementare în multe țări din Uniunea Europeană, iar în Franța se recunoaște chiar un drept de moștenire, de locațiune și de ajutor reciproc.

În România a existat în acest sens un proiect legislativ în 2002, fără a se concretiza însă într-un act legislativ.

Precizăm că, **de lege ferenda**, această instituție ar trebui să primească o reglementare și în țara noastră, deoarece este o situație din ce în ce mai des întâlnită.

În ceea ce privește modalitatea în care ar trebui să se facă imputarea rezervei soțului supraviețuitor asupra moștenirii am considerat că rezerva soțului supraviețuitor se impută asupra moștenirii în întregul ei, micșorând atât rezerva celorlalți moștenitori rezervatari cu care vine în concurs cât și cotitatea disponibilă.

Soluția se impune și datorită faptului că Legea nr. 319/1944 a recunoscut soțului supraviețuitor drepturi succesoriale "din averea celui alt soț", iar pe de altă parte, în cadrul moștenirii legale se admite faptul că partea soțului supraviețuitor se impută asupra masei succesoriale, micșorând astfel părțile moștenitorilor legali cu care vine în concurs.

Noul Cod civil nu precizează care este partea din moștenire asupra căreia se impută rezerva soțului supraviețuitor, dar stabilește clar că, în cadrul moștenirii legale, întâi se scade partea convenită soțului supraviețuitor și apoi se calculează cotele convenite celorlalți moștenitori legali.

De lege ferenda, apreciem că, în legislația viitoare, ar trebui să se precizeze în mod exact care este partea din moștenire asupra căreia se impută rezerva soțului supraviețuitor pentru a nu mai avea o așa de mare diversitate

de opinii în această materie. Considerăm că soluția prezentată de noi ar fi cea corectă și ar trebui să primească confirmare într-o viitoare reglementare juridică în acest domeniu.

După intrarea în vigoare a Legii nr. 319/1944, în doctrină și jurisprudență, au existat divergențe de opinii în privința modului de calcul al cotității disponibile speciale prevăzute de art. 939 C. civ, care stipulează o cotitate disponibilă specială a soțului supraviețuitor în concurs cu copiii dintr-o căsătorie anterioară a defunctului. Această cotitate disponibilă specială se aplică în cazul în care soțul supraviețuitor vine în concurs cu copiii dintr-o altă căsătorie a defunctului, și va fi egală cu partea copilului care a luat mai puțin, dar nu va depăși un sfert din moștenire. În privința modului de imputare a cotității disponibile speciale, s-a admis faptul că aceasta se va deduce din cotitatea disponibilă ordinară, nefiind posibilă cumularea acestor cotități, deoarece astfel s-ar fi adus atingere rezervei cuvenite descendenților defunctului.

Am prezentat apoi cinci opinii privitoare la modul de calcul al cotității disponibile speciale, reținând ca fiind corectă opinia potrivit căreia modul de calcul al cotității speciale este următorul : în primul rând se va stabili rezerva succesorală a soțului supraviețuitor. Rezerva descendenților va fi calculată asupra părții din moștenire care rămâne după defalcarea rezervei soțului supraviețuitor. Se calculează apoi rezerva totală a soțului supraviețuitor și a copiilor cu care vine în concurs, calculându-se astfel cotitatea disponibilă ordinară, din care se calculează cotitatea disponibilă specială a soțului supraviețuitor. În cazul în care defunctul nu a dispus în favoarea unui terț de diferența dintre cotitatea disponibilă ordinară și cea specială, ea va fi împărțită potrivit Legii nr.319/1944.

Menționăm faptul că Noul Cod civil stipulează faptul că diferența dintre cotitatea disponibilă ordinară și cea specială revine descendenților. În ceea ce privește această soluție am argumentat de ce ni se pare mai corectă soluția preconizată de noi.

Pentru determinarea masei de calcul asupra căreia se vor calcula rezerva și cotitatea disponibilă sunt necesare trei operațiuni care se efectuează în mod succesiv: stabilirea valorii bunurilor existente în patrimoniul defunctului la data deschiderii succesiunii; scăderea pasivului succesoral din activul brut al moștenirii pentru a obține activul net; reunirea fictivă (în vederea calculului) la activul net, a valorii donațiilor făcute de testator în timpul vieții.

În continuare am arătat care este modalitatea în care se face imputarea liberalităților și cumulum rezervei cu cotitatea disponibilă. Dacă beneficiarul liberalității nu este moștenitor rezervatar sau dacă acesta este o persoană

străină de moștenire (de exemplu, un prieten), liberalitatea se impută întotdeauna asupra cotității disponibile, iar în cazul în care aceasta este depășită, liberalitatea excesivă va fi supusă reducțiunii până la limita cotității disponibile.

În cazul în care moștenitorul rezervatar renunță la succesiune, pierde dreptul la rezervă și își va putea păstra donația făcută de *de cujus* în timpul vieții, dar numai în limita cotității disponibile.

În situația în care gratificatul moștenitor rezervatar acceptă moștenirea, vom distinge după cum liberalitatea a fost făcută cu scutire de raport sau fără scutire de raport. Dacă liberalitatea nu este supusă raportului, moștenitorul rezervatar poate cumula cotitatea disponibilă cu rezerva sa succesorală, cu condiția de a nu aduce atingere rezervei celorlalți moștenitori rezervatari.

Dacă liberalitatea este supusă raportului, liberalitatea se va împărți în primul rând asupra rezervei moștenitorului gratificat, iar în cazul în care această liberalitate depășește partea de rezervă convenită donatarului în calitate de moștenitor rezervatar, ni se pare corectă soluția adoptată de Noul Cod civil, potrivit căreia excedentul se impută asupra cotității disponibile, afară de cazul în care dispunătorul a stipulat imputarea sa asupra rezervei globale.

În privința ordinii în care se face reducțiunea liberalităților excesive, se respectă următoarele reguli : legatele se reduc înaintea donațiilor, toate legatele se reduc simultan, proporțional cu valoarea fiecăruia, și donațiile se reduc succesiv, începând cu cele de dată mai recentă.

Dacă donatarul supus reducțiunii este insolubil, considerăm că riscul trebuie să fie suportat de donatarul anterior, sacrificându-se principiul irevocabilității donației în favoarea principiului intangibilității rezervei.

Astfel, **de lege ferenda**, se impune consacrarea legislativă a acestei soluții, deoarece, altfel defunctul ar putea neantiza rezerva, făcând ultimele donații unor persoane a căror situație precară o cunoștea. Această soluție primește confirmare expresă în Noul Cod civil.

În continuare am analizat căile procedurale de realizare a reducțiunii, și anume reducțiunea pe cale extrajudiciară și reducțiunea pe cale judiciară, precum și efectele reducțiunii în fiecare dintre cele două cazuri.

În titlul IV al acestei lucrări am prezentat instituția sezei.

Moștenitorii legali care se bucură de beneficiul sezei sunt descendenții și ascendenții defunctului , indiferent de gradul de rudenie în care se află cu defunctul.

Noul Cod civil a prevăzut că moștenitorii care se bucură de sezină sunt soțul supraviețuitor, descendenții și ascendenții privilegiați, iar în lipsa acestora, colateralii privilegiați. Se observă că Noul Cod civil acordă sezina cu

precădere, moștenitorilor rezervatari, iar în lipsa acestora, sezina este acordată colateralilor privilegiați, ca fiind persoanele cele mai apropiate defunctului.

În continuare am prezentat caracterele juridice ale sezinei, precum și efectele acesteia. Principalele efecte ale sezinei privesc atât stăpânirea de fapt de către moștenitorii sezinari a tuturor bunurilor succesiunii, cât și exercițiul drepturilor și acțiunilor patrimoniale dobândite prin moștenire.

În capitolul al II-lea al acestui titlu am analizat modul în care se realizează dobândirea posesiunii moștenirii de către moștenitorii nesezinari și de către stat.

Moștenitorii legali nesezinari și statul trebuie să ceară trimiterea în posesie. Procedura are ca scop verificarea titlului în temeiul căruia moștenitorii pretind posesia moștenirii sau, în cazul statului, constatarea vacanței succesoriale. Efectele trimiterii în posesie a moștenitorilor legali nesezinari sunt identice cu efectele sezinei în cazul moștenitorilor legali sezinari.

Legatarii nu sunt moștenitori sezinari, astfel că ei nu pot intra singuri în stăpânirea bunului ci trebuie să ceară predarea legatului de la persoanele care au obligația de a-l preda.